

Præst og menighed

(Et tidsbillede fra Marvede-Hyllinge)

Af Erling Petersen

I 1639 blev Marvede og Hyllinge sogne efter mange års adskillelse igen forenet til ét sognekald, og præsten i Hyllinge, Hans Mortensen Colding, som i årene siden 1619 havde hendsiddet i stor fattigdom, for Hyllinge alene var et sultekald, blev præst for begge sogne (1). Han havde i sine sidste år en kapellan ved navn Peder Svendsen Rhode, der tidligere havde været rektor ved latinskolen i Stege, men som i øvrigt stammede fra København, og da Hans Colding i 1649 døde, blev kapellanden sognepræst og røgtede sit kald i mere end 30 år. Han opnåede i den periode at være gift ikke mindre end fire gange (2). Han efterfulgtes i 1680 af Vilhelm Jørgensen Kruck, der var fra Sorø, søn af Georg Kruck, der i en årrække havde været professor i medicin ved Sorø Akademi, men han fik kun en halv snes år at virke i og døde allerede i februar 1690 (3). Hans efterfølger i embedet blev udnævnt den 15. marts samme år, og det var denne gang én af egnens præster, der kom i betragtning, nemlig Søren Hansen Lollich, der i næsten 11 år havde været præst for menighederne i Hårslev og Ting Jellinge (4).

Søren Lollich var ikke – skønt hans navn jo ellers kunne tyde derpå – fra Lolland, men fra Sjælland. Det fremhæves udtrykkeligt, at han var sjællænder (5), og han blev da også i 1672 sammen med sin broder Peder dimitteret til universi-

Erling Petersen

tetet fra latinskolen i Slagelse (6). To andre brødre synes ikke at være blevet studenter. Den ene, Niels Lollich, nævnes som borger og indvåner i Kalundborg, mens den anden, Rasmus Lollich, hvis hustru hed Magdalene, var skomager i Næstved (7). Der findes i Gyrstinge kirkes våbenhus en ligsten over Peder Lollich, der døde 1710 som sognepræst i Gyrstinge-Flinterup (8). Ifølge aldersopgivelsen på denne ligsten var Peder Lollich født 1651, og da han og broderen Søren blev studenter på samme tid, kan aldersforskellen imellem dem ikke have været særlig stor. Måske var Søren Lollich et år eller to ældre end broderen, for så vidt som han afsluttede sine teologiske studier og ydermere fik præstekald før denne. Det skete i 1679, da Søren Nielsen Roskilde døde efter i 22 år at have været præst i Hårslev og Ting Jellinge. Den 27. august, dagen efter Søren Roskildes død, blev Søren Lollich af Fuirendals herskab kaldet til embedet, og den 8. september prædikede han for første gang i de to kirker (9).

Fuirendals herskab var på den tid den senere højesterets-assessor Diderik Fuiren, der i 1677 var blevet ophøjet til friherre af Fuirendal, og hans frue. Hun hed egentlig Margrethe Eilersen, men ved sit bryllup den 16. oktober samme år blev hun særlig optaget i friherrestanden som baronesse Elers (10). Nogle år senere kvitterede Søren Lollich for kaldelsen ved anonymt at udgive en tryksag med følgende omstændelige titel: »Did. Fuiren aff Fuirendal, Herre til Syndesvang, med sin Frue Marg. Elers sampt deris Børn, offereret Ao. 1682 d. 2. Nov.« (11)

Ud over dette lille skrift er det kun lidt, der kan fortælles om Søren Lollichs virke fra de år, han var præst i Hårslev. Som så mange andre præster i hine tider fik han på én gang kjole, kald og kone, da han i 1679 kom til Haarslev. Forgæn-

Præst og menighed

geren Søren Roskildes kone, Barbara Jensdatter, levede til januar 1691, da hun blev begravet i Hårslev, men eftersom det legat, præsten Peder Damphius i 1648 stiftede for præstenker på Hårslev præstekald, aldrig kom til udbetaling (12), må hun også have levet i ægteskab med Søren Lollich. I Gyrs-tinge kirkebog nævnes 1689 ved Peder Lollichs søn Christen Globs dåb Barbara hr. Søren Lollichs i Hårslev blandt fadderne, og hun omtales også ved sin død som Barbara hr. Sørens. Hun blev begravet i Hårslev den 31. januar 1691 ved sin første mands side, men på det tidspunkt havde Søren Lollich i næsten ét år været præst i Marvede-Hyllinge, kaldet dertil af fru Margrethe Elers, da Marvede kirke – og dermed også kaldsretten – hørte under Fuirendal gods.

Søren Lollich havde dog ikke i sinde at sidde i ensomhed til sine dages ende, og den 17. december 1691 trolovedes »hæderlige og vellærde hr. Søfren Hansen og velædle og velbårne mademoiselle Maria Jørgensdatter Kruck«. Vielsen fandt sted i Marvede den 22. februar 1692. Maria Kruck var søster til Søren Lollichs forgænger i præsteembedet og altså datter af den oven for nævnte professor Kruck, der var død i Sorø 1659, og hustru Christenze Marie Heinemark, der fra 1670 havde været gift med kaptajn Hans Spormand, men først døde i 1687. I Sorø kirke ses endnu ægteparret Krucks gravsten, lagt over dem 1696 af datteren og svigersønnen fra Marvede (13).

Ved sit bryllup med Maria Kruck var Søren Lollich på ny gledet ind i ægteskabets sikre havn, og inden for et ret kort åremål kom fire døtre til verden i Marvede præstegård. Da den ældste blev døbt den 7. april 1693, viste præsteparret den nærmeste familie alle mulige hensyn. Pigebarnet fik i dåben navnet Christenze Wilhelmine, hvorved både mormoder og morbroder blev opkaldt, og som faddere mødte foruden godt-

Erling Petersen

folk fra sognet præstekonens broder, magister Jørgen Quirin Kruck, samt præstens broder fra Næstved, Rasmus Hansen, og hans svigerinde, Else Globsdatter, hr. Peders fra Gyrstinge. Den næstældste pige blev født i 1694 og ved dåben kaldt Barbara Maria, og ved således at opnævne sin afdøde ægtefælle havde hr. Søren på bedste måde imødekommet, hvad der var skik og brug i hine tider (14).

Det præstekald, som Søren Lollich den 15. marts 1690 blev forflyttet til, var både større og i økonomisk henseende betydeligt bedre aflagt end embedet i Hårslev-Ting Jellinge. I året 1700 var der i Hårslev sogn 38 ægtepar i alt og i Ting Jellinge kun 17, men på samme tid var der i Marvede sogn 59 ægtepar og 69 i Hyllinge (15), og da kaldets indtægter i høj grad afhang af, hvor mange indbyggere der var i sognet, er det indlysende, at Søren Lollich havde stor fordel af flyttelsen til Marvede. – Hårslev-Ting Jellinge var da også et af de dårligst aflagte embeder i de to Flakkebjerg herreder og vedblev i øvrigt at være det. Ofte blev det, som i Søren Lollichs tilfælde, kun et springbræt til et i økonomisk henseende bedre kald, og det var kun undtagelsen, der bekræftede reglen, når Hårslev-Ting Jellinge præstekald undertiden blev den eneste og sidste mulighed for en ældre, vanskelig kapellan (16).

Om Søren Lollichs forhold til sine omgivelser findes der ikke så få vidnesbyrd, men det bør retfærdigvis nævnes, at de i de fleste tilfælde er at finde i de gamle gejstlige retsprotokoller. Det behøver dog ikke nødvendigvis at være ensbetydende med, at han skulle være af en særlig uomgængelig eller vanskelig natur. Fraregnet en enkelt undtagelse var han altid den, der indstævned andre – og i regelen med god grund! Han kunne måske undertiden være lovlig nærtagende, men så

Præst og menighed

må det til gengæld erindres, at han levede i en tid, hvor præsten gennem sine kirkelige og verdslige funktioner var den, der havde ansvaret, ikke blot for søgnebørnenes åndelige, men også for en væsentlig del af deres timelige velfærd, for så vidt som han måtte have omsorg for dem på mange områder af deres tilværelse. Den mest mærkbare følge heraf var, at det så også var ham, der havde alt vrøvlet, først og fremmest med udstedelsen af skudsmål ved fraflytninger, da ingen kunne antages til skriftemål eller altergang i deres nye sogn uden først at aflevere et skudsmål fra deres tidligere sjælesørger. Hertil kom så besværet med inddrivningen af visse skatter samt flere andre rent verdslige gøremål (17). Endelig må det heller ikke glemmes, at der også dengang i ethvert sogn fandtes folk, som var vanskelige at have med at gøre, folk, som var stridbare og kværlantiske, eller som blev det, når de fik for rigeligt af de våde varer inden for vesten.

Et par år efter, at Søren Lollich var kommet til Marvede, fik sognet også en ny degn, som hed Peder Hansen Haar (18). Det havde i sommeren 1693 vakt nogen forargelse i sognet, at degnens søster og hendes søskendebarn, en studiosus fra København, skulle »hafve ligget nogle nætter tilsammen udi degnens hus, der de vare komne at besøge hannem«. Da dette omsider også kom præsten for øre, henvendte han sig til degnen og formanede ham på det indstændigste til at fjerne årsagen til forargelsen, men Peder Hansen viste sig modvillig og opsætsig, og til trods for, at Søren Lollich havde afgivet sin formaning under fire øjne og uden andres vidende, gik degnen alligevel selv og talte om sagen til alle og enhver. Præsten så nu ingen anden udvej end at indstævne degnen for provsten, der først suspendede synderen og dernæst pålagde ham offentligt at gøre afbigt for sin forseelse, bede om for-

Erling Petersen

ladelse for sin opsætsighed og love, med Guds hjælp, ikke oftere at gøre sig skyldig i sligt, »så og at bevise sin sognepræst herefter tilbørlig hørighed og lydighed i alle måder efter loven og sit embedes pligt«. Desforuden skulle Peder Hansen betale ham, der havde passet embedet, mens han selv havde været suspenderet, samt give 2 slette daler i sagsomkostninger, »hvormed denne sag er ophævet og, som foreskrevet står, i mindelighed forligt« (19).

Hr. Søren synes i det hele taget at have været på vagt over for alt, hvad der kunne vække forargelse, og han tog med stor nidkærhed affære, når den slags forekom inden for hans menigheder, ja, han gik endda i enkelte tilfælde så vidt, at selv om den, der havde været årsag til forargelsen, forlængst havde forladt hans sogne og slået sig ned andetsteds, så skulle vedkommende så sandelig ikke dø i synden, om det da ellers var muligt at få ram på ham. Således kom i vinteren 1696 en karl ved navn Jørgen Rasmussen til ham og begærede skudsmål til sin nye sognepræst, Didrik Grubbe i Kvislemark, så denne kunne trolove ham med en enke i Bisserup. For nu at kunne afgive dette skudsmål prøvede Søren Lollich at erindre sig, hvad han vidste om Jørgen Rasmussen, men kom efter nogen overvejelse til det resultat, at han vist ikke havde hørt til Guds bedste børn. Så vidt han huskede, havde Jørgen Rasmussen ført et uskikkeligt levned i hans menighed, endda på de hellige dage, og ydermere foregivet at være forlovet med en pige fra Spjellerup, hvor han havde tjent, så i god tro nægtede Søren Lollich at give ham skudsmål, indtil han offentligt havde afbedet sin uskikkelighed for menigheden. Jørgen Rasmussen blev harm i hu, da han ikke kunne få sit skudsmål. Han indhentede nu fra Marvede sogn et sognevidne, hvoraf det med stor tydelighed fremgik, at ingen der i sognet

Præst og menighed

vidste noget om ham uden det, som var ærligt og godt, og for at stå endnu stærkere udtog han fra Flakkebjerg herredssting et tingsvidne, der bekræftede sognevidnet. Med det i lommen gik Jørgen Rasmussen til Didrik Grubbe, der nu uden betænkning lovede at trolove ham med Elisabeth Jensdatter, gl. Niels Nielsens enke i Bisserup. De gjorde dog regning uden vært, thi hr. Søren nedlagde hos sin kollega forbud mod trolovelsen og opholdt derved sagen en fjorten dages tid, hvorpå Didrik Grubbe efter samråd med provsten, hr. Povl Munchgaard i Herlufsholm, bragte trolovelsen i orden.

Nu var det Søren Lollichs tur til at blive vred, men han vendte al sin vrede mod den formastelige bonde, der havde understået sig i at gå uden om ham for at opnå, hvad han ønskede. Han udtog omgående stævning mod Jørgen Rasmussen »nu boendes udi Bisserup, fordi han hafver troloftet sig med et quindfolk Maren Lauridsdatter, tienendes Mads Olsen i Spieldrup, og siden troloftet Elisabeth Jensdatter, gl. Niels Nielsens enke i Bisserup«, og gjorde gældende, at Jørgen Rasmussen ved denne sin adfærd og på anden måde havde givet forargelse i menigheden. Han, Søren Lollich, havde ganske vist ikke straks »talt efter loven«, men var nu i stand til at fremlægge adskillige vidnesbyrd.

På Jørgen Rasmussens vegne mødte fuldmægtigen på Fuirrendal, seigneur Niels Andersen Wiger, der få dage i forvejen havde erhvervet kontrastævning mod Søren Lollich. Niels Wiger var af den formening, at denne af hr. Søren påbegyndte sag ikke burde modtages eller komme til nogen fremgang, da det af stævningen klart fremgik, at hr. Søren havde forbigået dem, det var mest nærliggende at indkalde i denne sag, nemlig »hæderlig og højtlærde mand mag. Didrik Grubbe«, som havde trolovet Jørgen Rasmussen med Elisabeth Niels Niel-

Erling Petersen

sens, samt Ove Jensen i Bisserup, som tillige med Ole Rasmussen i Spjellerup havde været forlovere ved trolovelsen. Sr. Wiger morede sig desuden meget over, at hr. Søren åbenbart ikke engang kendte navnet på Mads Olsens pige, men kaldte hende Maren Lauridsdatter, skønt det var bekendt for alle og enhver, at den pige, der tjente hos Mads Olsen i Spjellerup, vitterligt hed Maren Jensdatter. Niels Wiger gjorde derpå gældende, at med en stævning af slig beskaffenhed og i betragtning af, at hr. Søren havde indrømmet, at der var givet ham lovligt kald og varsel til Flakkebjerg herredsting »til sognevidne at påhøre om fornævnte Jørgen Rasmussen«, da burde sagen ikke denne dag nyde fremgang, og han krævede kendelse om, at sagen burde hvile, indtil det tingsvidne var fremskaffet, hvoraf »sagens rette opkomst og beskaffenhed bliver at fornemme«.

Søren Lollich havde ikke selv givet møde i retten, mærkeligt nok, eftersom det jo var ham, der var kommet først med sin stævning, men sendte i stedet Mads Jensen, der var vicedegn i Hyllinge. Han var ny i tjenesten, havde først for nylig fået kaldelsen og var meget usikker, men åbenbart bestemt på at yde sit bedste i denne for ham så helt uvante situation. Han mente, at sagen burde føres i overensstemmelse med stævningen, eftersom både Jørgen Rasmussen og to af forløftningsmændene (forloverne) var til stede i retten. Mads Jensen kunne heller ikke se, at sagen skulle kunne hindres, fordi pigens navn var skrevet forkert. Hvad angik det kald og varsel, som hr. Søren skulle have fået til Flakkebjerg herredsting, så påstod han ikke at være kaldet dertil for at høre på et sognevidne, men »allene for Jørgen Rasmussens skudsmåls benyttelse«. Mads Jensen krævede derpå vidnerne kaldt til forhør og dom afsagt i sagen. Retten fandt imidlertid, at da

Præst og menighed

sr. Wiger havde bevist, at rette vedkommende ikke var indstævned, og ydermere havde udtaget kontrastævning, og hr. Søren fuldmægtig ikke syntes at have »så fuldkommen magt i sagen at tale og handle« som nødvendigt, da burde sagen hvile, »enten til hr. Søfren hjemkommer eller imidlertid stiller anden nøjagtighed at udføre i sagen«.

Ti dage senere blev sr. Wigers kontrastævning oplæst for provsteretten. Wiger og Jørgen Rasmussen havde begge givet møde, men Søren Lollich glimrede atter ved sin fraværelse: »Hr. Søfren Hansen blev trede gange lydeligen påråbt, men mødte ikke selv – eller nogen på hans vegne«. Sagen blev derpå udsat i fire uger, hvis det til den tid behagede hr. Søren enten selv eller ved sin fuldmægtig at svare hertil.

Det behagede virkelig hans velærværdighed at give møde. Den 8. april 1696 mødte for retten »hæderlig og fornemme vellærde mand hr. Søfren Hansen« og hans modpart Jørgen Rasmussen med sin sagfører, sr. Niels Wiger. Først blev parterne tilspurgt, om de ville lade sig behagelig til en venlig forening i denne sag uden videre proces, men hr. Søren svarede, at »Niels Andersens begyndte vidtløftighed og angribelse var alt for hårde at fordøje, at der jo ville svares derimod«. – Det kom nu til et ordskifte mellem Søren Lollich og Niels Wiger, og sidstnævnte begærede først at få at vide, fra hvem stævnenålet var? Hr. Søren svarede, at provsterettens stævning var begæret af ham, og at det for øvrigt fremgik tydeligt af stævningens indhold. Hertil sagde Niels Wiger, at da hr. Søren var sagsøgeren, og det af stævningen kunne formodes, at han ville føre vidnesbyrd, »som letteligen kan ses at skulle blive efter hr. Søren tanke«, stridende imod sognevidnet, som først var meddelt mundtligt på Marvede kirkegård og senere bekræftet ved ed på tinge, så kunne ingen

Erling Petersen

nu blive modtaget til at aflægge vidnesbyrd, førend man lovligt havde indkaldt dem, som tilforn havde vidnet, altså også dem, der havde vidnet på Marvede kirkegård. Søren Lollich svarede, at han regnede ikke med, at Niels Wiger ville søge at forhindre det, som kunne være til oplysning i sagen, da denne jo vidste, at han ikke for sin rejses og sit lovlige forfalds skyld kunne bringe vidne imod vidne til tinge efter den måde, sr. Niels Andersen ville. Niels Wiger gjorde gældende, at han »ikke ville anden måde end den, som kongen i sin lov haver foreskrevet«, og satte derpå i rette, at der ikke blev ført vidner af hr. Søren, førend de, der havde ført sognevidnet, også var lovlige indstævnet, hvorpå han begærede dom afsagt i sagen. Rettens kendelse faldt otte dage senere og lød således:

»Såsom Niels Andersen Wiger beviser med et sognevidne dateret Menstrup den 4. febr. 1696 og derpå forhvervede tingsvidne af dato den 7. febr. 1696, at Jørgen Rasmussen i Bisserup haver lefvet skikkelig og ærlig, og hannem intet utilbørligt påsiges af sognemændene, og hr. Søfren intet haver produceret, som kunne svække bemeldte vidne, ei heller noget fremført, som kan hindre bemeldte Jørgen Rasmussens ægteskab med Elisabeth sal. Niels Nielsens i Bisserup, hvorpå og ingen taler uden alene hr. Søfren, men quindfolket, som det mest angår, intet derpå for denne eller anden ret haver anket, da vidstes ikke andet her udi retten at kendes, end jo hr. Søfren Hansen efter sådan beskaffenhed bør at gifve Jørgen Rasmussen skudsmål efter loven, og som præsten haver intet at befatte sig med ægteskab uden at trolove og vie folch sammen, som loven formelder pagina 250, da sees ikke, hr. Søfren videre tiltale at kunne have mod forbemeldte Jørgen Rasmussen eller hannem i hans ægteskab nogen hinder at kunne gøre. Sagens omkostninger svarer hr. Søfren Hansen til efter billig-

Præst og menighed

hed og Niels Andersen Wigers påstående med penge syv slette daler«.

Det siger sig selv, at Søren Lollich ikke var tilfreds med den afgørelse, provsteretten var kommet til, skønt den jo ifølge sagens natur var ganske logisk. Formentlig har han haget sig så fast i de rygter, der gik om Jørgen Rasmussen og Maren Jensdatter, at han ikke har kunnet se anden udvej end at indbringe sagen for den højeste gejstlige instans, landemodet. Men skønt han her prøvede at sætte en endnu grimmere plet på Jørgen Rasmussens ære, havde han ikke heldet med sig. Skønt landemodet venligst anerkendte, at »hr. Søren Lollich fornemmes med tilbørlig nidkærhed i sit embede at have givet agt på, hvad usømmeligheder, der spargeredes (gik rygter om) i menigheden«, så havde han dog været uden beviser, og det var derfor imod lovens klare ord, når han nægtede at udstede skudsmål til Jørgen Rasmussen, hvorfor landemodet stadfæstede provsterettens kendelse. Også her måtte hr. Søren betale sagens omkostninger, denne gang med 10 sldlr., så han var nu i stand til i rede penge at opgøre, hvad landemodets anerkendelse af hans nidkærhed var værd, når han regnede alle ærgrelser og fortrædeligheder fra (20).

Det skal dog siges, at dette nederlag ikke mindskede Søren Lollichs nidkærhed. Tværtimod hævdede han til stadighed med styrke kirkens pligt til at tugte og ave de genstridige i menigheden og retten til på sit hellige embedes vegne at kalde de uordentlige til orden og – om nødvendigt – udelukke dem fra nådemidlerne, fra skriftemål og nadver.

I vinteren 1697 stævnedes Oluf Jørgensen fra Menstrup sin sognepræst for provsteretten og beklagede sig over uden føje at være bortvist fra skriftestolen, da han kom og ville til skrif-

Erling Petersen

temål. Fuld af harme over at være udsat for en så grov behandling agtede han nu ved sin fuldmægtig, velfornemme seigneur Povel Olufsen på Ravnstrup, at demonstrere det for retten. Hr. Søren var dog ikke til sinds uden videre at give møde, men skyndte sig at udtage kontrastævning, da det var hans agt at overbevise Oluf Jørgensen om, at han ikke havde årsag til stævne- og klagemål, men snarere selv burde tiltales for modvillighed i at lade sig undervise, skønt han var »advaret af Guds ord«, og selv om det »efter lovens rette form og måde« var ham tilladt at møde for sognepræsten og hans medhjælpere, så havde han hele tiden ringeagtet alt det og desuden holdt sig selv og sin hustru fra alterets sakramente.

Derpå blev parterne af provsten tilspurgt, om de ikke uden videre proces ville forsøge at indgå på et forlig. Povel Olufsen og Oluf Jørgensen svarede, at de nu som tilforn »var overbødig at lade sig forlige med hr. Søren Lollich«, og de håbede, at hr. Søren havde det brev med, som Povel Olufsen for nogen tid siden havde skrevet til ham om denne sag, for så ville de bede ham lægge det frem, så retten heraf kunne se, at Oluf Jørgensen ikke havde lyst til stridigheder. Hr. Søren svarede, at »hvad hans person var vederfaret, om det var ti gange så groft«, så var han skyldig at forlade, når Oluf Jørgensen, som hidtil havde været langt fra forligstanker, blot mælede et ord derom. Dog ville han henstille til provsten, at denne ville tage hensyn til, at det ville blive de fattige og præsteembedet til skade, hvis loven ikke fik sin gænge.

Povel Olufsens brev havde hr. Søren ikke med, da det kun var en forespørgsel, men når Oluf Jørgensen, som både før og efter brevet dato havde været »aldeles stridig imod føjelighed eller forligelighed«, nu i alvor ønskede at gøre afbigt »for sin givne forargelse« med oprigtighed, så ville hr. Søren gerne

Præst og menighed

efterlade ham det, da ingen skulle kunne sige om ham, at *han* havde været mod forlig.

Forliget kom så i stand. Oluf Jørgensen måtte krybe til korset og love, at han ville afbede sin synd »udi Marvede kirke for hr. Søfren Lollich udi de tvende medhjælperes og de otte første mænds og kvinders overværelse«. Desuden skulle han give en sletdaler til de fattige og levere den til hr. Søren samt love »at bevise hr. Søfren Hansen Lollich og præsteembedet den respect og lydighed, som vedbør«. Dermed blev sagen hævet, og Oluf Jørgensen gav hr. Søren sin hånd til fred og forsoning. Han holdt sig da også siden hen kønt i skindet (21).

Søren Lollich var i øvrigt ikke bange for, når det gjordes fornødent, at give sine sognebørn en hjælpende hånd. I april 1703 kom en af hans medhjælpere, Morten Laursen i Menstrup, op til ham i præstegården og brød ud i svære beklagelser. Han fortalte, at han sidst forgangne 3. påskedag havde været til barselsgilde hos sin nabo, Niels Pedersen. Blandt gæsterne var også Søren Olsen Dragon, der tjente hos Jens Jensen, og en indrulleret soldat, Hans Nielsen Rytter, der var i tjeneste hos Ole Jensen, som også var gårdmand i Menstrup. Morten Laursen havde hverken skiftet ord med de to karle eller haft noget udestående med dem, men sildigt om aftenen kom de og trængte sig ind på ham og beskyldte ham for at have angivet dem for præsten og degnen, at »de fandtes i idelig druckenskab og fylderi med videre«. Han prøvede at gå sin vej fra dem, men de fulgte efter ham og kastede ham ned i en grøft med vand og dynd. Niels Pedersen havde dog været vidne til den medfart, han havde fået. Efter at have hørt på Morten Laursens klagemål tog Søren Lollich affære og indstævnedes de to slagsbrødre for retten, men skønt præsten og Morten »trende gange lydeligen påkaldte de tvende«, så hjalp

Erling Petersen

det ikke. De var og blev borte. Sagen blev så udsat i tre uger, men ses ikke senere genoptaget, så de to karle må enten have gjort sig usynlige eller være blevet forligt med Morten Laur- sen (22).

Det var således ikke altid hr. Søren selv, der søgte striden, og undertiden havde han den så nær inde på livet, at den var vanskelig at undgå. Det var blandt andet tilfældet i efteråret 1704, da hans nærmeste nabo, Peder Christensen Væver, der med sin hustru Mette Mortensdatter boede i Marvede kirke- lade, måtte sagsøges for adskillige grove forseelser som »sabbatens overtrædelse, skælden og banden, så og i et lasteligt lev- ned«. Efter loven blev de dømt til forvisning fra herredet, og for deres øvrige forseelser blev de overgivet til den verdslige øvrighed – »til vederbørlig straf og eksekution« (23).

Noget billigere slap Hans Andersen i Hyllinge, da han i 1706 sammen med sin kone Sidsel Hansdatter havde afholdt sig fra at gå i kirke i Hyllinge, uden når »hand fornam, en anden præst der tjenesten at forrette«. Ligeledes havde han i lange tider holdt sig fra både skriftemålet og den hellige nadver, skønt han både af sin sognepræst og af andre var ad- varet om, at »hand sig med andre Guds børn skulle indfinde«. Da han nu sad alle påmindelser overhørig, vidste hr. Søren ingen anden udvej end at indstævne Hans Andersen for prov- sten. Først mødte han ikke, og sagen blev flere gange udsat, men omsider gav han møde sammen med sin fuldmægtig Peder Olsen, der forelagde sit indlæg for retten med to tings- vidner fra Harrested birketing samt en ubeediget attest, hvor- med han søgte at bevise, at Søren Lollich havde bortvist Hans Andersen fra skriftemålet. Det viste sig dog at være helt for- gæves, og Peder Olsen havde åbenbart læst både tingsvidnerne og attesten, som en vis mand læser bibelen, for provsteretten

Præst og menighed

kom til det resultat, at de fremlagte dokumenter langt fra at bevise noget sådant om hr. Søren tværtimod viste, at han snarere havde formanet ham efter loven til at søge Guds kirke og gå til skrifte, og hvad angik Hans Andersens påstand om, at hr. Søren uden for skriftestolen skulle have skreget op og truet ham med bøsse og kniv, så var den ubevist og forklaret af præsten og burde derfor ikke holde Hans Andersen fra skriftemål og altergang. Retten kunne derfor ikke se andet, end at Hans Andersen havde forset sig imod loven ved opsætsigheden mod sin sognepræsts formaninger og ved sit afhold fra sakramentet .Da han ydermere havde forarget menigheden med trodsighed imod sin sjælesørger, både i sit eget hus og i kirken, dømtes han til at gøre afbigt hos sin sognepræst i overværelse af dennes medhjælpere og de vidner, han havde ført for retten. Desuden måtte han betale sagens omkostninger med 6 rdl. Det siges udtrykkeligt i sagens akter, at Søren Lollich havde indstævnet Hans Andersen for at håndhæve kirkens myndighed og ikke for sin egen persons skyld (24).

Mens Søren Lollich således nidkært røgtede sit embede og med omhu tog vare på, at kirken og præsteembedet fik, hvad der tilkom dem, fik han dog også tid til at fortsætte sine litterære sysler, og i 1697 udgav han en hyldest til den enevældige konge i anledning af dennes fødselsdag under følgende meget omstændelige titel: »Danmarks Ælde og Eben-Ezer, forfattede udi allerunderdanigste Gratulation til Konning Christian V på Hs. Kgl. May's Fødsels-Fest d. 15. Aprilis 1697«. Det var et digt i danske vers, hvis indhold fuldkommen svarede til titlen. Nogle af versene findes i en ufuldendt afskrift i Det kongelige Bibliotek (25).

Hr .Søren fik dog også tid til at fortsætte sine lærde studier. Han synes til visse tider at have været borte fra sit kald ret

Erling Petersen

hyppigt. Sandsynligvis var han ikke sjældent i København, hvor han søgte at øge sin lærdoms mængde. Hans flittige studier gav da også resultat. Den 1. juni 1698 tog han magistergraden i København og blev sammen med godt og vel et halvt hundrede andre lærde folk fra alle dele af Danmark-Norge indskrevet i universitetets matrikel. Han var i øvrigt ikke den eneste fra sin egn. Blandt de nybagte magistre var også Peder Sørensen Winther, der i 1690 havde efterfulgt ham i embedet som præst for Hårslev og Ting Jellinge sogne, provsten Niels Holgersen Olivarius' søn Holger Olivarius fra Ørslev og præsten fra Vemmelev-Hemmeshøj, Rasmus Schnabel, der havde været discipel i en af de nederste lektier i Slagelse latinskole, da Søren Lollich i 1672 blev dimitteret til universitetet (26).

Der er ingen tvivl om, at magister Søren, som han fra 1698 altid kaldtes, har været en meget vidende og meget lærd mand. Hans bogsamling rummede ikke så helt få kendte teologiske skrifter, blandt andet Niels Hemmingsens »Syntagma« samt andre store lutherske teologers bøger, og var for øvrigt af et ret betydeligt omfang. Under opgørelsen af hans bo viste det sig, at han ejede 85 bind i oktav, 16 i folio og 100 i kvartformat, hvortil kom 4 bind i duodez og 41 andre bøger, i alt 246 bind (27).

Om Søren Lollichs forhold til sine embedsbrødre på egnen vides der kun lidt. Når herredsprovsten havde forfald, brugte han undertiden hr. Søren som stedfortræder, og denne beklædte så dommersædet, når retten var sat. Det skete blandt andet den 26. marts 1705, da han »producerede en dom« mellem Anne Lisbeth Vind til Gerdrup og hr. Mads Hemmingsen i Kvislemark, der ikke var meget for at udrede den enkepension, han var pligtig at yde den nådige frue, der var enke efter hans forgænger i Kvislemark, Didrik Grubbe. Også et par

Præst og menighed

gange senere inden for samme år sad hr. Søren i provstens sted under nogle retssager (28).

I 1699 var Søren Lollich lige ved at komme på kant med en af egnens betydeligste præstemænd, nemlig ovennævnte Didrik Grubbe. Det var kommet så vidt, at de havde indstævnet hinanden for nogle skrivelser, der var passeret imellem dem, men inden provsteretten havde nået at få sagen frem, viste det sig, at de allerede havde sluttet forlig og bedt hinanden om forladelse, »på det at al uenighed skulle være ophævet og al broderlig og naboelig kærlighed sluttet imellem dem«. De havde også afgivet et højtideligt løfte om, at de fra denne dag ikke ville give anledning til uenighed, da sagen ellers igen ville stå ved magt og på ny blive optaget (29).

Den af nabolagets embedsbrødre, som Søren Lollich havde mest udestående med, var præsten i Vallensved, Mathias Martin, der var født i Erfurt i Thüringen og opvokset i det augustinerkloster, hvor Martin Luther i sin tid havde været munk. I 1669 var han som ganske ung kommet til Danmark og sat i Sorø skole, hvor hans morbrøder, Georg Witzleben, havde haft sit virke, og i 1682 blev han præst i Vallensved, kaldet af Holger Vind til Harrested, som han en tid havde været huslærer hos (30).

Grunden til, at der opstod nogen uoverensstemmelse imellem de to nabopræster, var den, at Mathias Martin den 5. maj 1700 i hr. Søren's fravær havde forrettet altertjeneste i Hyllinge kirke uden at være anmodet derom. Da de åbenbart var ude af stand til at tale sig til rette med hinanden, indstævnedes hr. Søren den 24. maj Mathias Martin, fordi han imod loven havde understået sig i »at forrette altarfunction med kommunion og messe i Hyllinge kirke onsdag den 5. maj uden sognepræstens begiering, villie eller vidskab i nogen måde«, efter-

Erling Petersen

som der var beskikket en anden præst til at forrette, hvad der kunne forefalde i embedet, mens Søren Lollich var fraværende.

På hr. Sørenns vegne fremkom i retten en prokurator fra Lille Næstved ved navn Niels Pilemarch og spurgte Mathias Martin, om han ville benægte, at han den 5. maj – »ubefalet af gejstlig øvrighed og uombudet af mag. Søren Lollich« – havde haft »velbårne fru kanslerinden fru Margrethe Gjedde« og hendes jomfru til alters. Hr. Mathias svarede, at »den retsindige gudstjeneste var forrettet for lyset og iche i mørchet«, og det behøvede man ikke at tvivle på, eftersom der havde været en stor del af menigheden til stede. Når hr. Søren hævdede, at sligt ikke måtte ske efter loven uden præstens eller superintendentens (biskoppens) tilladelse, så var det jo ganske rigtigt, men den havde han ikke kunnet få med så kort varsel, da præsten selv var bortrejst, og ingen vidste, hvor han var. Biskoppen var heller ikke til at få fat i så hurtigt, da han jo boede så langt borte, medmindre gudstjenesten helt skulle blive forsømt. Derfor – og kun derfor – havde hr. Mathias understået sig i at efterkomme patronens anmodning, da ingen anden præst var at få, om at betjene hende »med det højærværdige altarens sacramente i hendes store svaghed og høje alderdom«. Han var da også aldeles overbevist om, at hun som kirkens patron agtede at svare og forsvare den sag, hvilket hun da også gjorde ved sin fuldmægtig, monsieur Christen Danholm, der for øvrigt få år senere fik bestalling som birkefoged i Harrested birk.

Niels Pilemarch sagde hertil, at han nok mærkede, at hr. Mathias var klar over lovens ord om, at ingen præst måtte befatte sig med andres kald, men at han nu undskyldte sig med magister Sørenns bortrejse og derfor mente, at fru kansler-

Præst og menighed

inden som patron for kirken i Hyllinge skulle kunne give ham tilladelse til at forrette gudstjeneste dér. Han – Niels Pilemarch – henholdt sig alene til lovens ord om, at ingen præst måtte rejse ud af herredet uden først at have underrettet provsten. Disse lovens ord havde magister Søren efterlevet og med provstens tilladelse anmodet hr. Cornelius Povelsen i Karrebæk om at tage sig af de forretninger, som kunne forefalde, mens han selv var bortrejst, så hr. Mathias havde ikke haft årsag til at bekymre sig om præsteembedet i Hyllinge, og »hafde det behaget velbemeldte fru kanslerinden at gå til altars en ordinær dag, nemlig søndagen, så hafde hendes velbårenhed bleven betjent af hr. Cornelius, som da comparerede«« Nu havde det imidlertid behaget den velbårne frue at kommunikere en onsdag, hvad ingen vidste, før hr. Mathias ankom til kirken.

Mathias Martin undlod helt at komme ind på, om hr. Søren havde givet sin provst besked om rejsen eller ej, og udtalte sig heller ikke om, hvorvidt han selv havde bedt hr. Cornelius forrette gudstjeneste om søndagen, men når Niels Pilemarch mente, at det ikke var nødvendigt med altertjeneste om onsdagen, så var det dog, syntes hr. Mathias, »udisputerligt«, at den pågældende onsdag den 5. maj *var* der ingen præst til stede i Hyllinge, hvilket også degnen Mads Jensen kunne bevidne. Niels Pilemarch fandt det unødvendigt at svare noget hertil, eftersom hr. Mathias ikke var ordineret til at have indseende med sin nabopræst eller at visitere i dennes menigheder, men krævede i stedet de indkaldte vidner ført frem. Hertil svarede Mathias Martin, at seigneur Pilemarch gik hovedsagen forbi og blandede noget ind, som han, hr. Mathias, aldrig havde haft i tankerne, at han den pågældende dag havde været ordineret af kirkens patron til at betjene hende i hendes

Erling Petersen

saligheds sag med sakramentet, da ingen anden præst var til stede.

Niels Pilemarch begærede på ny, at vidnerne blev forhørt, og nu fremkom Mads Jensen, degn i Hyllinge, og »vandt ved ed med oprakte fingre efter loven«, at hr. Mathias hin onsdag havde stået for alteret i Hyllinge kirke og haft fru kanslerinden med den velbårne jomfru til alters. På spørgsmålet, om han vidste, fruhen ville til alters, svarede Mads Jensen, at han søndagen næst tilforn havde været på gården og efter sin underdanigste pligt spurgt den velbårne frue, om hun havde noget at befale til om onsdagen, og om hun ville komme til kirken, hvortil hendes velbårnede havde svaret, at hun ikke vidste, om hun kunne komme til kirken, uden hr. Søren selv kom hjem. Han vidste derfor ikke, at fruhen ville til alters, førend jomfruen havde sagt det til ham i våbenhuset. Da han så efter hendes befaling havde sat kalk og disk på alteret og derpå ville gå hjem igen, mødte han hr. Mathias på gaden. Andet og mere vidste han ikke at fortælle.

Nu tilkendegav Christen Danholm over for provsteretten, at når den velbårne frue søndagen i forvejen ikke kunne oplyse Mads Jensen, om hun kom til kirken om onsdagen, så skyldtes det alene, at hun kun ville til Guds bord om onsdagen, såfremt magister Søren kom hjem, »men som hendes svaghed tiltog, og hun frygtede sig ikke at oppebie hans hjemkomst, lod hun det begære af hr. Mathias Martin om onsdag morgen«. – Niels Pilemarch vidste intet til sligt ubevisligt at svare, og straks derpå kom degnen i Marvede, Peder Hansen, frem og vidnede, at han intet vidste, uden at hr. Mathias havde forrettet altertjeneste og betjent fru kanslerinden og jomfruen i deres saligheds sag. Efter dette vidnesbyrd frem-

Præst og menighed

lagde Christen Danholm den nådige frues indlæg, der »blef leveret, læst og påskrefvet og dernæst indført i acten«.

Så kom turen igen til Niels Pilemarch, der dog opgav straks at besvare dette indlæg, »formedelst dets vidtløftighed og derudi indførte beskyldninger«, og i stedet anmodede om at få sagen udsat til den 3. juni, hvilket hr. Mathias og Christen Danholm gik med til. Da man så igen mødtes, protesterede Danholm imod straks at besvare Søren Lollichs indlæg, hvilket gav udsættelse til den 30. juni, hvor hele sagen på ny blev nøje gennemgået. Dommen faldt den 5. juii, og det hedder i præmisserne, at hr. Mathias ved at forrette altertjeneste med nadver og messe i Hyllinge kirke uden magister Lollichs begæring eller viden havde handlet i strid med lovens pag. 285 art. 3, der siger, at ingen må befatte sig med en andens kald, og skønt hr. Mathias påstod, at magister Søren ikke var hjemme til at betjene fru kanslerinden, så kunne det ikke bortforklare, at han jo havde befattet sig med andres kald uden den rette sognepræsts begæring. Men da loven ikke havde fastsat nogen mulkt for den slags overtrædelser, måtte man henvise til en højere ret, og hr. Mathias blev derfor kun dømt til at betale denne sags omkostninger med 4 rdl. til vidnerne og skriveren. Retten fandt desuden, at den ikke på dette tidspunkt kunne behandle fru Margrethe Gjeddes indlæg med adskillige beskyldninger mod magister Søren, da der ikke var udtaget nogen stævning. Det måtte derfor vente til senere.

Det har været umuligt at efterforske, hvad det var for beskyldninger, den velbårne frue havde rettet mod hr. Søren, men et og andet kunne tyde på, at der i visse henseender var hold i dem. I hvert fald foretrak Søren Lollich at søge forlig med Mathias Martin, der sikkert var mere end villig. Det hedder herom i justitsprotokollen: »Angående denne sag, da er

parterne imellem sig selv indbyrdes forligt, og formenede således, at denne sag er ganske ophævet imellem mag. Severin Lollich og hr. Mathias Martin. Angående de 4 rixdaler, som dommen melder, da kommer de ikke hr. Mathias til nogen præjudice (skade) eller nachdeel« (31).

Således endte denne affære med fred og forsoning, og hr. Søren synes ikke oftere at have været på kant med sine embedsbrødre på egnen. Det er dog forståeligt, at han reagerede imod Mathias Martins optræden i Hyllinge kirke, og denne har da uden tvivl også vidst, at han derved var kommet på gale veje, men han har vel ment, at den yndest, som han vitterlig stod i hos den nådige frue på Harrested, sikkert ville bringe ham frelst gennem de ubehageligheder, han muligvis ville blive udsat for ved sin tjenstvillighed hin dag i Hyllinge kirke.

I de sidste år, han levede, beskæftigede Søren Lollich sig igen med litterære sysler, der i 1708 resulterede i en bog med forskellige slags poesier. Bogen, der blev trykt i København, havde som de to småskrifter, han tidligere havde udsendt, en meget lang og meget omstændelig titel. Den hed: »Saligheds Vandre-Bog eller Haandledning til Himmelen, efter Anledning af Cardinal Bona hans latine Skrift i samme Materie indholdende Kiærnen af de Helige Fædris og Marven af de gamle Viisis Skrifter« (32).

I denne bog findes et kobberstik, der i en oval ramme med akantusløv indeholder et portræt af Søren Lollich iført sin præstedragt med kalot. Det viser et markeret, karakterfast ansigt med et fuldskæg, der ikke skjuler det faste drag omkring munden, og et langt hår, skilt i midten. Under billedet findes en latinsk indskrift, hvori han i rosende vendinger omtales

In Effigiem Prae-Clarissimi Viri. M. Severini
 de Lolliche Pastor. Marced. et. Hülligens. Meritis.
 Candidus Artificis radio color abditur atrò;
 Nec veram faciem lamina parca refert.
 Lollichij vultus graphio nigrescit. at adde
 Candidius sculptor. quod premis arte. Decus!
 Fascinat ars tuade. Plaster, et clevius error;
 Nam COLOR est CANDOR proprius ISTE Viri
 Lollichij ¹⁶⁰⁷ Nominis Cultor
 Henningades Past. Fuarend. et Quidem

som en strålende videnskabens dyrker, begunstiget af skæbne-gudinden, og som en lysende kunstner, blandt de første i faget.

Søren Lollich fik dog ikke selv ret megen glæde af bogen, ja, han fik næppe den færdigtrykte bog at se, eftersom han døde allerede i foråret 1708. Han oplevede derfor heller ikke, at nogle ytringer i fortalen affødte en polemik på vers mellem præsten og digteren i Lyderslev på Stevns, Jørgen Sorterup, og to andre af samtidens digtere, Hans Nordrup og Christian Rose, der af mange mentes at være forfattere til bogens for-tale, hvori der stikledes til Sorterup, der replicerede med at udgive sin »Poetiske Skantz-Kurv, fremsat til Beskiermelse Bryst-Værn imod de grumme Læsere, som med calumnieuse Skand-Skrifter ville anfalde de hundrede tre og tredsinds tyve danske Riim-Sange, som ere kaldede Saligheds Vandre-Bog« (33). Dette rimskrift, der i sit anlæg var en efterligning af en af Tøger Reenberg's bøger, gav Sorterup anledning til, dels at brillere med sine versifikatoriske variationer, dels at frem-hæve sig selv på bekostning af Søren Lollich, hvis poesier var særdeles mangelfulde, og endelig for at harcellere over sine formodede angribere, Hans Nordrup og Christian Rose, men det fremkaldte også flere indlæg, dels fra en anonym og dels fra et pseudonym, Christen Sandru, men også en poetisk ripost fra Christian Rose under titlen: »Skjægge, laant af Fæstningen og opført paa Parnassum for at beskyde den Schandsekurv op-rejst efter det udvortes Skue, som et Brystværn for sal. Severin Lollich, men i Gierningen for at beskiemme ham, forfatted af Jørgen Sorterup, men paa retskaffen Krigsmaneer demole-red af C. R.« (34). – Det er dog næppe lykkedes for Rose at rette nævneværdigt op på tingene eller at give samtiden et indtryk af Søren Lollich's habilitet som poet, eftersom han da forlængst lå under mulde. Hans jordefærd fandt sted den 1.

Præst og menighed

maj 1708 (35), og han efterlod sig hustruen Maria Kruck samt fire døtre i alderen fra 10 til 16 år. Den 13. maj blev enkepensionen, som skulle udredes af den nye sognepræst, fastsat til 63 sldr. årlig. Denne pension skulle betales i to terminer, til jul og påske, af sognenes nye præst, Jens Pedersen Horsens, der blev kaldet allerede den 8. juni samme år (36).

Den 2. april 1709 begyndte skiftet efter Søren Lollich. Enken, Maria Kruck, havde som lavværge byskriver Peder Andersen Stub i Slagelse, mens døtrenes interesser blev varetaget af deres farbrødre, Rasmus Lollich, borger i Næstved, og Peder Lollich, der var præst i Gyrstinge og Flinterup. Det var et meget velhavende bo, Søren Lollich efterlod sig. Alene i rede penge var der 2339 sldr., hvortil kom en mængde smykker i ædelt metal, deriblandt en »diamantes guldring« med syv safirstene, fire »gulddopper«, to guldknapper med filigran, en guldkæde »af ducate guld, vog« (ringe), endnu flere guldtting, en mængde sølvsager, tin, kobber og messing, adskillige skilderier, deriblandt ét af dronning Margrethe, ét af kansler Christen Thomesen Friis, et af Christian Laurenberg, der fra 1663 havde været præst i Slaglille-Bjernede, et af den ulydige søn og ét af »Thomas hos Christum«, det sidste uden ramme.

Som før nævnt ejede Søren Lollich en omfattende bogsamling med en mængde teologiske skrifter, hvortil kom, at den store præstegård var fyldt med møbler og andet bohave. Det hele vurderedes til 2074 sldr. 3 mk. 6 sk., således at boets samlede formue i alt androg 4186 sldr. 1 mk. 14½ sk. Gælden beregnedes til 534 sldr. 12 sk., hvorefter den samlede arv beløb sig til 3652 sldr. 1 mk. 2 sk. Heraf fik enken halvdelen, mens de fire døtre hver fik en ottendedel, nemlig 456 sldr. 2 mk. 2½ sk., der dog foreløbig beroede hos deres respektive

Erling Petersen

værger. Det var for den yngste Maren Quirins vedkommende hendes farbroder, Rasmus Lollich, for Barbara Maries hr. Claus Castan i Førsløv og for Birgitte Elisabeths faderens eftermand, hr. Jens Pedersen Horsens i Marvede, mens den ældste, Christenze Wilhelmine, som lavværgen havde hr. Mads Holm i Kvislemark (37).

Maria Kruck havde dog ikke i sinde at sidde hen som enke resten af sit liv, og i 1709, da skiftet var sluttet, giftede hun sig med sognepræsten til Skovlænge-Gurreby-Søllested på Lolland, Mogens Rahr, der samme år havde mistet sin hustru, men hun døde i 1712 efter – som det hedder – »at have trøstet ham i tre år« (38). Mogens Rahr døde 1722, men på det tidspunkt var den ældste af Søren Lollichs døtre afgået ved døden. Det fremgår af et brev, Mogens Rahr skrev, kort tid før han døde. Det var stilet til præsten Jan Samuel i Vesterborg, hvem han anmodede om at tage sig af hans tre steddøtre. Det må have drejet sig om de tre yngste af Søren Lollichs og Maria Krucks piger, da disse i årene efter stedfaderens død fik udbetalt deres fædrene arv. Kun de to af dem har det imidlertid været muligt at følge, nemlig den næstældste, Barbara Marie Kruck, der 1724 ægtede enkemand og købmand Jesper Hansen i Nakskov, og den yngste, Maren Quirin Kruck, der i 1747, da hun var et halvt hundrede år gammel, blev gift med Rasmus Bruun, der var degn i Horslunde (39).

I et par hundrede år efter reformationen var det i Danmark skik, at præstebørn kom til at bære deres fødesogns navn. Hr. Søren brodersønner fra Gyrstinge, hvoraf én blev sognepræst i Førsløv, en anden slotskantor på Fredensborg, mens to andre fristede livet i vel aflagte degnekald på Sjælland, kom alle til at bære navnet Gyrsting (40), men med Søren Lollichs egne børn kom det til at forholde sig helt anderledes. Hans hustru

Præst og menighed

var jo af meget anset familie, og derfor kom børnene til at bære hendes navn, mens hans eget ikke førtes videre. Så meget mere grund kan der vel være til at fremdrage hans navn.

Søren Lollich var en særdeles mådelig digter, men en meget lærd mand og en trofast og ihærdig arbejder i vingården. Men han var også – på godt og ondt – et barn af sin tid, en nidkær præst med omsorg for menigheden og dens trivsel. Han vogtede den vel og brugte uden skrupler de midler, der stod til hans rådighed. Kun på ét område synes han at være forsømmelig, og det var med hensyn til kirkebogen, som han ellers førte med en fast og let læselig håndskrift. I den sidste halve snes år, han levede, blev der overhovedet ikke ført kirkebog for Marvede sogn. Skønt kirkebogens sider godt nok er delt i to spalter, én beregnet til indførsler fra Hyllinge sogn og én for Marvede sogn, findes der i årene fra ca. 1697 til 1708 kun kirkebogsindførsler for Hyllinge sogn, og de er tilmed ret fyldige og udførlige, mens spalterne for Marvede sogn er ubeskrevne. Det er vanskeligt at finde en fornuftig forklaring på denne forsømmelighed fra Søren Lollichs side, eftersom han jo ellers havde været en særdeles flittig og pligtopfyldende præstemand. Men måske havde han gjort sine optegnelser andetsteds rent midlertidigt, og de kan så være gået tabt efter hans død.

Det bør måske til sidst anføres, at Søren Lollich, skønt han jo ikke sjældent optrådte i retsprotokollerne, i den henseende ikke adskilte sig synderligt fra sine embedsbrødre, – tværtimod! Det var langt fra usædvanligt, at præsterne af og til så sig nødsaget til at indstævne de mest ustyrlige af sognebørnene for den fejstlige ret. Også hr. Søren eftermand i embedet, Jens Pedersen Horsens, kom ud for den kalamitet, og allerede tre måneder efter indsættelsen måtte han indstævne

Erling Petersen

ladefogeden på Harrestedgaard, Clemens Lorentzen Brems, for lang tids forsømmelse af kirkegang, hvad han da også blev dømt for. Men det er en helt anden historie!

Noter og henvisninger

1) Sorø amts årbog 1954, s. 26–33. – 2) Personallhist. Tidsskrift 1961, s. 92. – 3) Wiberg II, s. 392, Marvede kb. – 4) Wiberg I, s. 513, II, s. 393. – 5) Vester Flakkebjerg herredsbog 1647–1835. – 6) Københavns universitet matr. II, s. 31. – 7) Marvede kb. 1693, Gejstl. skifteprot. Ø. Flakkebjerg h. 1708. – 8) Wiberg I, s. 506. – 9) Vester Flakkebjerg herredsbog 1947–1835. – 10) Dansk biogr. leks. VII, s. 506. – 11) Ehrencron-Müller: Dansk Forfatterleksikon V. – 12) Hiort-Lorenzen og Salicath: Legater og milde stiftelser, II, s. 256. Quistgaard: Præstehustrer, s: 72. – 13) Danmarks kirker, Sorø amt I, s. 95. – 14) Marvede kb 1693–94. – 15) Skrubbeltrang: Husmand og Inderste. 1940, s. 383. – 16) Wiberg I, s. 513. – 17) Georg Hansen: Præsten, s. 139–45. – 18) Sjæll. stifts degnehist. kalder ham fejlagtigt Peder Hansen Gøde, men justitsprotokollen kalder ham Peder Hansen Haar, og iflg. Gyrstinge kb. viedes 4. maj 1693 i Gyrstinge kirke Peder Hansen Haar, sognedegn til Marvede, til Kirsten Hansdatter Gøde(!), trolovede den 27. januar. – 19) Gejst. justitsprot. Ø. Flakkebjerg h. 29/1 1694. – 20) S. st. 26/2, 5/3, 8/4 og 16/4 1696 samt i Stenfeldt: Retssager fra Roskilde landemode til 1730, s. 348ff. – 21) Gejstl. justitsprot. Ø. Fl. h. 18/2 1697. – 22) S. st. 30/4 1703. – 23) S. st. 2/10 1704. – 24) S. st. 25/6 og 23/7 1706. – 25) Ehrencron-Müller: Dansk Forfatterleksikon V. Katalog over Det kgl. Biblioteks håndskrifter III, s. 27. – 26) Københavns univ. matr. II, s. 235. – 27) Gejstl. skifteprot. Ø. Fl. h. 1709. – 28) Gejstl. justitsprot. 26/3 og 18/11 1705. – 29) S. st. 15/2 1699. – 30) Erl. Petersen: Vallensved sogns historie, s. 58 og 68f. – 31) Gejstl. justitsprot. Ø. Fl. h. 24/5, 3/6, 30/6 og 5/7 1700. – 32) Ehrencron-Müller: Dansk Forfatterleksikon V. – 33) Dansk biogr. leks. XXII, s. 319. – 34) Katalog over Universitetsbibliotekets håndskrifter II, s. 161. Dansk

Noter og henvisninger

biogr. leks. XX, s. 7, og XXII, s. 319. – 35) Marvede kb. – 36) Wiberg II, s. 393. – 37) Gejstl. skifteprot. Ø. Fl. h. 1661–1716, s. 349–374. – 38) Præstø amts årbog 1959, s. 235. – 39) Gejstl. justitsprot. Ø. Fl. h. 1728 og 1733, Præstø amts årbog, 1959, s. 235, Personalhist. Tidsskrift 1883, s. 71, Alfred Larsen: Lolland–Falsters degne og skoleholdere, s. 89f. – 40) Wiberg I, s. 413. Sjællands stifts degnehist., s. 51, 103 og 185.